

- 1) Nimenhuuto
- 2) Päätösvaltaisuus
- 3) HE 169 laiksi sotilasvammalain muuttamisesta
 - I käsittely jatkuu.
 - Asiantuntijoiden kuuleminen:
 - Professori Mikael Hidén
 - Professori Ilkka Saraviita
 - Päätetään jatkokäsittelystä.
- 4) Täysilukuisuus
- 5) Ed. Mäkelän ym. kirjelmä, loka sisältää muistutuksen apulaisoikeuskanslerin ja apulaisoikeusasiamiehen virkatoimen lainvastaisuudesta
 - I käsittely jatkuu. Lähetekeskustelu mietinnön laatimiseksi.
- 6) HE 80 laiksi kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 16 §:n muuttamisesta ja HE 96 valtion eläkelainsäädännön muuttamisesta
 - I käsittely jatkuu.
 - LOK Juhani Salmisen muistiot.
- 7) Muut mahdolliset asiat
 - Lahjakeräys prof. Jaakko Nousiaisen eläkkeelle siirtymisen johdosta.
 - Valiokunnan tutustumiskäynti Mäntyniemeen 21.10.1993 klo 9.00.
- 8) Seuraava kokous on tiistaina 19.10.1993 klo 10.00.
- 9) Kokouksen päättäminen

Mikael Hidén

PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA 15.10.1993 KELLO 9.30 HE
169/93 vp laiksi sotilasvammalain muuttamisesta

Ehdotuksen ainoa säätämisyjärjestyskysymys näyttäisi olevan ehdotuksen suhde VJ 66,7 §:n säännökseen, jonka mukaan lepämään voidaan jättää (vain) sellainen laki, joka heikentää toimeentulon lakisääteistä perusturvaa. Tämän lainkohdan säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen (HE 234/91 vp) perusteluissa on lueteltu sellaisia etuuksia, joiden "ainakin" katsottiin kuuluvan lakisääteiseen perusturvaan. Tähän luetteloon sisältyivät myös sotilasvammalaissa (404/48) tarkoitettut korvaukset. Esityksestä antamassaan mietinnössä (prvm 7/92 vp) perustuslakivaliokunta totesi mm. hyväksyvänsä uudistuksen lähtökohdaksi esityksen taustalla olevan ajatuksen "institutionaalisen suojan antamisesta tietyille etuuksille" ja ilmoitti yhtyvänsä esityksessä olevaan etuusluetteloon. Tältä pohjalta on perusteltua lähteä siitä, että sotilasvammalaissa tarkoitettut etuudet kuuluvat perustuslain em. säännöksessä tarkoitettuun lakisääteiseen perusturvaan.

Samalla kun valiokunta ilmoitti hyväksyvänsä lähtökohdaksi ajatuksen institutionaalista suojasta, valiokunta kuitenkin totesi:

"Suojan institutionaalisen luonteen estämättä voitaisiin valiokunnan käsityksen mukaan kuitenkin ilman lepämäänjättämismahdollisuutta esimerkiksi tarkistaa jonkin verran suojan piiriin sinänsä luettavan etuuden saamisedellytyksiä ja vähäisesti sen suuruuttakin, kunhan etuuden edelleenkin saisivat riittävän suurena ne, joille se kokonaisuutena arvioiden on välttämätön toimeentulon perusturvan kannalta."

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan ehdotetuista muutoksista yleisesti, että ne eivät heikennä toimeentulon lakisääteistä perusturvaa, vaan yksinkertaistavat korvausjärjestelmää ja samalla pikemminkin parantavat kuin heikentävät korvauksensaajien asemaa. Sikäli kuin olen pystynyt muodostamaan kuvaa ehdotuksesta, näyttää lausuma siitä, että perusturvaa ei heikennetä, pitävän paikkansa-

Perusteluissa todetaan kuitenkin erikseen, että sotilasvammalain muuttamisesta vuonna 1985 annetun lain (1116/85) voimaantulosäännöksen 2 momentin kumoaminen pienentäisi rahassa maksettavaa korvausta jonkin verran, mutta ei heikentäisi korvauksensaajien olosuhteita. Tätä

käsitystä perustellaan esityksessä seuraavasti:

"Muutoksen jälkeen he saisivat korvattavasta vammastaan tai sairaudestaan vahvistetun työkyvyttömyysasteen mukaisen elinkoron. Sotilasavammalain mukaan korvattavassa laitoshoidossa olevalla korvauksensaajalla on lisäksi ilmainen ylläpitoja terveydenhuolto".

Mainitulla vuoden **1985** lailla **oli** kumottu **sotilasvammalain 7,3 § ja 8,3 § , sellaisina kuin** ne olivat laissa **622/65**. Näiden kumottujen kohtien mukaan oli vahingoittuneelle tai sairastuneelle, joka oli otettu sairaalaan tai laitokseen lain **6 §**:ssä tarkoitettua sairaanhoitoa varten, suoritettava hoidon ajalta päiväraha täysimääräisenä työkykyyn katsomatta ja elinkorko täysimääräisenä työkyvyttömyysasteeseen katsomatta. Kun nämä säännökset **1985** kumottiin, säädettiin tuon vuoden **1985** lain voimaantulosäännöksen **2** momentissa, että tapauksissa, joissa äsken mainituissa säännöksissä tarkoitettu sairaalahoito tai laitoshoido oli alkanut ennen vuoden **1985** lain voimaantuloa, oli ko. päiväraha ja elinkorko edelleen maksettava lain **7,3 §**:n ja **8,3 §**:n siihenastisen sanamuodon mukaisina eli täysimääräisinä. Tämän maksamisen hallitus haluaa nyt poistettavaksi ja perustelee sitä sillä (s. **8, 1**.palsta), että ko. korvauksen saajat eivät pitkään jatkuneen laitoshoidon aikana ole pystyneet käyttämään korvauksia omaksi hyväkseen, vaan rahat ovat kertyneet heidän tileilleen, mitä hallituksen mielestä ei voitu pitää tarkoituksenmukaisena.

En ole tätä lausuntoa tehdessäni ehtinyt varmistamaan, miksi perusteluissa puhutaan tässä kohden vain elinkorosta eikä myös päivärahasta, joka oli esillä vuoden **1985** lain voimaantulosäännöksessä. (Oliko päivärahaa koskevia säännöksiä mahdollisesti muutettu vuoden **1985** jälkeen?). Minulla ei myöskään ole riittävästi tietoja voidakseni arvioida sairaalahoidossa tai laitoshoidossa olevalle korvauksensaajalle maksettavien päivärahan ja elinkoron merkitystä. Kun en tunne käytännön tilanteita, en kuitenkaan osaa pitää itsestään selvänä, että ko. päivärahat ja elinkorot olisivat kaikissa tapauksissa vain tilille kertyvää rahaa, joka olisi saajalle laitoksen ilmaisen ylläpidon ja terveydenhuollon huomioon ottaen tarpeetonta.

Riippuen tämän elinkoron (ja päivärahan) tosiasiallisesta merkityksestä ko. korvauksensaajille tai joillekin heistä, voisi valiokunta nähtävästi päätyä korostamaan VJ **66,7 §**:ssä tarkoitettun suojan institutionaalista luonnetta ja katsoa, että tältä osin olisi

kysymys sellaisesta heikennyksestä, jonka vuoksi laki olisi jätettävissä **lepäämään**. Toisaalta, jos todella **on** niin, **että ko.** laitoshoidossa tai sairaalahoidossa olevat korvauksensaajat saavat täyden ylläpidon ja

terveydenhoidon **ja em.** maksut ovat **heille lähinnä vain tilille** jäävää "ylimääräistä" , **on** ilmeisesti hyvin ajateltavissa, **että kyseessä on sellainen etuuden** saamisedellytysten "jonkin verran" tarkistaminen, joka **edelleen** jättää **etuudet** riittävän suurena niille, "joille se kokonaisuutena arvioiden on välttämätön toimeentulon perusturvan kannalta", niin kuin valiokunnan edellä mainitussa vuoden 1992 mietinnössä muotoilemissa kriteereissä lausutaan. Tämän suuntaisen käsityksen puolesta **saattaisi puhua sekin**, että ehdotettu muutos saattaisi tässä kohden, jos olen asian oikein ymmärtänyt, ennen vuoden 1985 lainmuutosta laitoshoitoon tai sairaalahoitoon joutuneet samaan asemaan kuin sanotun ajankohdan jälkeen vastaavaan hoitoon joutuneet.

Lakiehdotuksen 29,2 §:ssä ehdotetaan poistettavaksi mahdollisuus hakea vakuutusosoikeuden päätökseen muutosta varsinaisin muutoksenhakukeinoin. Ehdotusta ei luullakseni ole syytä pitää minään tosiasiallisilta vaikutuksiltaan vakavana oikeusturvan heikennyksenä. Asia vaatii kuitenkin huolellista harkintaa. Siinä harkinnassa ei mielestäni voida pitää kovin painavana seikkana sitä, että vain runsas **1 %** vuonna 1991 tehdyistä valituksista korkeimpaan oikeuteen johti vakuutusosoikeuden päätöksen muuttamiseen.

Ehdotuksen 25 §:n 2 momentissa ehdotetaan tapaturmavirastolle oikeutta ottaa asia uudellen käsiteltäväkseen. Edellytyksenä on että kysymys on evätyn edun myöntämisestä tai myöntämättäjäättämisestä. Tähän edellytykseen ilmeisesti liittyy se, että säännöksessä ei ole asetettu edellytykseksi asianosaisen kuulemista. Tässäkin kohden voisi kuitenkin olla syytä harkita sitä, että uudelleen käsittelyn edellytykseksi määrättäisiin asianosaisen -¹ kuuleminen kuten on laita säännöksen 1 momentissa niissäkin tapauksissa, että uudelleen käsittely johtaisi asianosaisen kannalta aikaisempaa päätöstä edullisempaan päätökseen.

Herra puheenjohtaja.

Kuten hallituksen esityksen käsittelyjärjestysosastossa todetaan, käsillä on taas kerran VJ 66,7§:n tulkinta.

Mielestäni ei ole enää tarpeen toistaa lakisääteistä perusturvaa koskeneita perustuslakivaliokunnan kannanottoja ja tulkintoja.

Kysymyksessä on tunnetussa lakilistassa mainittu säädös. Tulkintojen mukaan pääsääntöisesti institutionaalista suojasta voidaan tietyissä joskin melko tiukoissa rajoissa poiketa.

Hallituksen ilmoituksen mukaan sotilasvammalain korvauksia koskeviin säännöksiin ehdotetut muutokset *eivät* "heikennä toimeentulon lakisääteistä perusturvaa", sillä yksinkertaistaessaan korvausjärjestelmää ne samalla pikemminkin parantavat kuin heikentävät korvaussaaajien asemaa".

Mikäli tämä toteamus pitää paikkansa - ja siitä minun hallituksen sanaan luottaen on lähdettävä - muutos ei oikeuta suojalausekkeen soveltamiseen.

Voimaantulosäännöksen 2 momentin kumoaminen pienentäisi rahassa maksettavaa korvausta jonkin verran, mutta ei heikentäisi korvaussaaajien olosuhteita. Hallituksen esityksen mukaan heikennys ilmeisesti ainakin joiltain osin kompensoituisi ilmaisella ylläpidolla ja terveydenhuollolla.

Totean taas kerran, että institutionaaliseen suojaan sallitut heikennykset ovat sosiaalipoliittisen, ei juridisen arvioinnin alaan kuuluvia seikkoja. Täysin maallikkomainen päätelmäni on, että heikennykset ovat niin vä-häisiä, etteivät ne johda VJ 66,7§:n suojasäännöksen sovellettavuuteen.

Lakia arvioitaessa on myös kiinnitettävä huomiota säädettävään *muutoksenhakukieltoon*, vakuutusosoikeuden päätöksestä. Lienee katsottava, että laajennettu oikaisumahdollisuus lainvoimaiseen vakuutusosoikeuden päätökseen riittää kompensoimaan sinänsä tosiasiallisen, muutoksenhakukiellosta johtuvan oikeusturvan heikennyksen. Oikeusturvaahan ei sinänsä ole säädetty nimenomaiseksi perusoikeudeksi. Se on kuitenkin johdettavissa HM II luvun otsikosta ja perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt varsin monessa lausunnossa huomiota oikeusturvakysymyksiin muissakin kuin verotukseen liittyneissä tapauksissa.

Ilkka Saraviita

Oikeusturvaan liittyviä tapauksia

Hallituksen esityksessä ehdotettiin säädettäväksi laki rangaistusmääräysmenettelystä. Rangaistusmääräyksen antoi syyttäjä. Valiokunta viittasi lausuntoonsa 1/1982 ja katsoi tuomiovallan käyttöä koskevien hallitusmuodon säännösten tarkoituksena olevan turvata kansalaiselle, että hänen asiansa käsitellään riippumattomassa tuomioistuimessa, tuomioistuimeksi järjestetyssä ja yleisesti sovellettavien säännösten mukaan toimivaltaisessa toimielimessä.

Hallituksen esitys olisi siirtänyt tuomiovaltaa tuomioistuinorganisaation ulkopuolelle varsin merkittävässä määrin. Lisäksi kyseessä oli tuomiovalta rikosprosessin alalla, jolloin oikeusturvanäkökohdat ovat erityisen keskeisiä. Valiokunnan aikaisemman käytännön nojalla tavallisella lailla voitiin säätää pääsäännöistä vain rajoitettuja ja tuomiovallan käytön kannalta vähämerkityksisiä poikkeuksia. Kun ehdotus ei täyttänyt tätä edellytystä, se oli säädettävä perustuslain säätämisyjärjestyksessä. Valiokunta alisti tarkoin harkittavaksi, onko ehdotettua lakia syytä säätää edes perustuslain säätämisyjärjestyksessä. Valiokunta arvioi esitystä myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen kannalta ja katsoi, että syyttäjän toiminta rangaistusmääräyksen antajana ja ehdotus muutoinkaan ei ole vastoin sopimuksen 6 artiklan säätämiä vähimmäisvaatimuksia.

PrvL12/1993

Esitettyjen perintäkieltojen väliaikaisuus sekä velkojaa koskevat oikeusturvajärjestelyt aiheuttivat sen, että laki voitiin säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Esitys muutti irtisanomissäännösten osalta voimassa olevia työehtosopimuksia mutta tätäkään ei pidetty perustuslain vastaisena.

PrvL 23/1992

Verovelvollisuuden oikeusturvaa koskevien valtiosääntöoikeudellisten vaatimusten kannalta riitti, että hallintotoiminnan alalla yleisesti noudatettavat säädökset, kuten hallintovalituslaki ja hallintomenettelylaki olivat noudatettavina lakiehdotuksen mukaisissa menettelyissä. IS:n kommentti: Viittaus hallintomenettelylakiin on uutta.

PrvL 22/1992

Ylikuormamaksu - hallinnollisessa menettelyssä määrättävä sanktio - ei ollut HM:n tarkoittama veronluontoinen maksu. Se ei myöskään ollut ns. palvelumaksu. VJ_68 pykälä ei siis koskenut tällaista maksua. Tällainen sanktio voitiin HM:n oikeusturvaperiaatteita loukkaamatta säätää tavallisella lailla. Vaikka maksu voitiin eräissä tapauksissa maksaa sanktion kohdetta kuulematta, asia ei vaikuttanut säätämisyjärjestykseen.

PrvL 2/1981

Kun aineellinen lainsäädäntövalta oli muutetussa säädöstekstissä poistettu, laki voitiin tässä suhteessa säätää tavallisena lakina. Lausunnossa korostettiin myös oikeusturvasäännösten merkitystä. Kun korkoprosentti esitettiin muutetussa versiossa säädettäväksi suoraan laissa, ei oikeusturvan järjestämistarvetta sen osalta enään ollut. Kun Suomen Pankki kuitenkin edelleen saattoi tehdä yksityisiä pankkeja koskevia päätöksiä, joista hallintovalituslain nojalla ei voitu valittaa, laki oli hallitusmuodon vastainen (vaati perustuslain säätämisyjärjestyksen).

PrvL_4/1957 ja PrvL_4a/1957

Puolustustarkoituksiin tulevan tiedonantovelvollisuuden ei korvauksettomanakaan katsottu vaativan VJJ57 mukaista käsittelyjärjestystä kun oikeusturva oli järjestetty.

Prvi 4/1959

Pykälä ei estä VJ_66 mukaisessa järjestyksessä säätämästä eläkekassan hyväksi tiettyjä sosiaaliseen lainsäädäntöön kuuluvina pidettäviä rasituksia. Taannehtivuus oli estetty irtisanomismääräajoin. Työväensuojalu- ja sosiaalialan lakien säätämisyjärjestys. Kysymys ei ollut vakuutuselinkeinon monopolisoimisesta. Laki täytti oikeusturvatasovaatimukset.

Prvi 9/1955

.Osittamisrajoituksen historiallinen tausta vaikutti omaisuudensuojan tulkintaan. Kansalaisella oltava riittävät oikeusturvakeinot. HM_2.4. Muutoksenhakumahdollisuus KHO:teen. Edes VJ_67 mukainen säätämisyjärjestys ei tullut kysymykseen, siinä määrin perustavaa laatua olevista seikoista oli kysymys (kansalaiselle aina turvattava oikeussuojan takeet). Poikkeuslaki.

Prvi 1/1956

Rakennuslain muutos jolla mahdollistettiin tarpeen vaatiessa rakennuskaavaan otettavaksi myös maanviljelys- ja metsätalousalueet ja jolla näiden alueiden omistajan asema asiallisesti jäisi likimain entiselleen ei vaatinut VJ_67 mukaista käsittelyjärjestystä varsinkin kun oikeusturvakeinot oli kunnolla järjestetty.

Prvi 4/1964

Tietojen antamisesta voitiin määrätä kohtuullinen korvaus. Oikeusturva: sen estämiseksi, että tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä hyväksyttävällä lailla ei loukata perustuslaissa suojattuja etuja, on kuitenkin lakiin otettujen rajoitusten lisäksi pidettävä välttämättömänä, että niillejoiden eduista on kysymys, varataan riittävät keinot oikeusturvan saamiseksi.

Prvi 6/1947

Kansalaisen oikeusturvan takeiden vuoksi lisätty 7 pykälä, jolla vuokralais- tai vuokranantajyhdistykselle annettiin oikeus saattaa vuokransäännöstelyelimen valituskelvoton päätös KKO:n tutkittavaksi, mikäli päätös perustuu virheelliseen lain soveltamiseen. Esitetty vastalause.

Prvm 17/1959

Valiokunta totesi, että Posti- ja telelaitoksen mahdollisen yhtiöittämisen yhteydessä olisi vielä paneuduttava oikeusturvaseikkoihin. Lausuntoon sisältyi runsaasti oikeusturvaan liittyviä näkökohtia. Valiokunta arvosteli voimakkaasti lakiehdotuksen kieliasua.

Prvi 14/1993.